

Trivsel og fravær i folkeskolen

Sammenfatning

De årlige trivselsmålinger i folkeskolen måler elevernes trivsel på fire forskellige områder: faglig trivsel, social trivsel, støtte og inspiration og ro og orden. Notatet undersøger sammenhængen mellem de fire forskellige former for trivsel og henholdsvis sygefravær, ulovligt fravær (fravær uden skolelederens tilladelse) og lovligt fravær (fravær med skolelederens tilladelse) i folkeskolens 4.-9. klasse.

Det gennemsnitlige sygefravær for alle elever i 4.-9. klasse er på 3 procent, hvilket svarer til 6 hele skoledage. Alle fire former for trivsel hænger isoleret set sammen med niveauet af sygefravær. Især den faglige og sociale trivsel hænger sammen med sygefraværet. Elever der har en høj faglig og social trivsel har mindre sygefravær. For støtte og inspiration samt ro og orden er billedet mere blandet.

For det ulovlige fravær er den gennemsnitlige fraværsprocent 0,8 procent. Det svarer til lige under 2 hele skoledage. Alle fire former for trivsel hænger isoleret set sammen med det ulovlige fravær. Især den faglige trivsel har betydning for det ulovlige fravær. Elever, der har en høj faglig trivsel, har mindre ulovligt fravær. Social trivsel og støtte og inspiration påvirker også det ulovlige fravær, men i mindre grad end faglig trivsel. For ro og orden er billedet mere blandet.

Den gennemsnitlige fraværsprocent for det lovlige fravær er på 1,3 procent. Det svarer til lige over 2 hele skoledage. Elevernes trivsel har ingen betydning for det lovlige fravær.

Elever der ikke har deltaget i trivselsundersøgelsen har højere fravær end elever, der har deltaget i undersøgelsen. Dette gælder for alle tre typer af fravær.

Det bemærkes, at analysen alene viser noget om sammenhænge mellem trivsel og fravær, men det kan ikke af analysen udledes, hvordan årsagssammenhængen er.

Baggrund

Dette notat undersøger sammenhængen mellem trivsel og fravær for elever i 4.-9. klasse i folkeskolen. I foråret 2015 gennemførte landets folkeskoler den første trivselsmåling. Trivselsmålingen er indført som led i folkeskolereformen, hvor et af resultatmålene er, at elevernes trivsel skal øges. Knap 270.000 elever har besvaret spørgeskemaet for 4.-9. klassetrin.

Der er udarbejdet fire indikatorer samt en samlet indikator for trivslen blandt elever i 4.-9. klasse. Indikatorerne er dannet på baggrund af en faktoranalyse og er udtryk for grupperinger af spørgsmål, som grundlæggende måler den samme underliggende holdning til trivsel hos eleverne. Endvidere er der udarbejdet en overordnet samlet indikator, som viser elevernes generelle skoletrivsel. De fem indikatorer er:

Faglig trivsel - omhandler elevernes oplevelse af egne faglige evner, koncentrationssevne og problemløsningsevne.

Social trivsel - omhandler elevernes opfattelse af deres tilhørsforhold til skolen, klassen og fællesskabet, samt tryghed og mobning.

Støtte og inspiration - omhandler elevernes oplevelse af motivation og medbestemmelse, samt af lærerens hjælp og støtte.

Ro og orden - omhandler elevernes oplevelse af ro og støj i klassen samt klasseledelse.

Generel skoletrivsel - er en samlet indikator bestående af de 29 spørgsmål, som indgår i de fire differentierede indikatorer.

Skolerne indberetter elevernes dagsfravær for hver af skolens elever. Det er op til den enkelte skoleleder at fastsætte, hvordan dagsfravær defineres. De indberettede tal dækker således ikke alt fravær. Fravær i en enkelt time eller lignende delfravær som skolelederen ikke har defineret som dagsfravær tæller ikke med i indberetningen. Dagsfraværet er fordelt på følgende årsagskategorier:

Sygefravær – fravær pga. sygdom.

Ulovligt fravær – fravær uden tilladelse fra skolelederen.

Lovligt fravær – fravær med skolelederens tilladelse (ekstraordinær frihed).

Analyserne i dette notat behandler de tre typer af fravær hver for sig, og bruger fraværsprocenten for hver type af fravær som uafhængige variable. Fraværsprocenten beregnes ved at dividere antallet af elevens fraværsdage med antallet af dage som eleven har været indskrevet på skolen i det pågældende skoleår. 1 procents fravær svarer dermed til to skoledages fravær ud af et fuldt skoleår på 40 uger (200 skoledage).

Elever der har en høj faglig og social trivsel har mindre sygefravær end elever, der trives ringere

Den gennemsnitlige sygefraværsprocent for alle elever i 4.-9. klasse er 3 procent. Det svarer til 6 hele skoledage. Tabel 1 viser elevernes gennemsnitlige sygefraværsprocent fordelt på fire niveauer af trivsel for henholdsvis faglig trivsel, social trivsel, støtte og inspiration og ro og orden. Elever der falder i kategorien 1,00-2,00 har angivet den ringest mulige trivsel og elever der falder i kategorien 4,01-5,00 har angivet den bedst mulige trivsel. Det ses tydeligt af tabel 1, at sygefraværsprocenten er lavest for de elever, der har angivet den bedst mulige trivsel.

Tabel 1. Elevernes gennemsnitlige sygefravær fordelt på fire niveauer af trivsel.

Trivsel (1=ringest mulige trivsel og 5=bedst mulige trivsel)	Gennemsnitligt sygefravær (procent)
Faglig trivsel	
1,00-2,00 (N=1.871)	4,3
2,01-3,00 (N=25.682)	3,9
3,01-4,00 (N=149.294)	3,1
4,01-5,00 (N=76.866)	2,6
Social trivsel	
1,00-2,00 (N=1.807)	4,4
2,01-3,00 (N=15.656)	3,9
3,01-4,00 (N=87.066)	3,2
4,01-5,00 (N=149.477)	2,8
Støtte og inspiration	
1,00-2,00 (N=12.665)	3,7
2,01-3,00 (N=76.509)	3,3
3,01-4,00 (N=139.457)	2,9
4,01-5,00 (N=24.825)	2,8
Ro og orden	
1,00-2,00 (N=3.115)	3,5
2,01-3,00 (N=39.130)	3,3
3,01-4,00 (N=148.961)	3,0
4,01-5,00 (N=62.516)	2,9

Tabel 2 viser fem forskellige modeller. Alle modeller undersøger effekten af trivsel på sygefravær. I model 1-4 er hver af de fire trivselsindikatorer inddraget separat. I model 5 er alle fire indikatorer inddraget samtidigt. I alle modeller er der kontrollet for køn, herkomst og forældrenes højest fuldførte uddannelse. Bilag 1 giver en mere dybdegående introduktion til modellerne. I de første fire modeller er hver af de fire trivselsindikatorer inddraget hver for sig. Det ses af disse modeller, at effekterne af de fire former for trivsel på sygefravær er statistisk signifikante og negative. Det vil sige, at jo bedre eleven trives jo mindre sygefravær har eleven. I model 5 er alle fire indikatorer inddraget samtidig. Det ses, at effekterne af alle indikatorer falder en smule, når de inddrages samtidigt, dette skyldes at der nu kontrolleres for resterende indikatorer. Faglig trivsel og social trivsel har stadig statistisk signifikante og negative effekter. Effekten af støtte og inspiration er ikke længere statistisk signifikant når der kontrolleres for de andre former for trivsel. Dette kan indikere, at

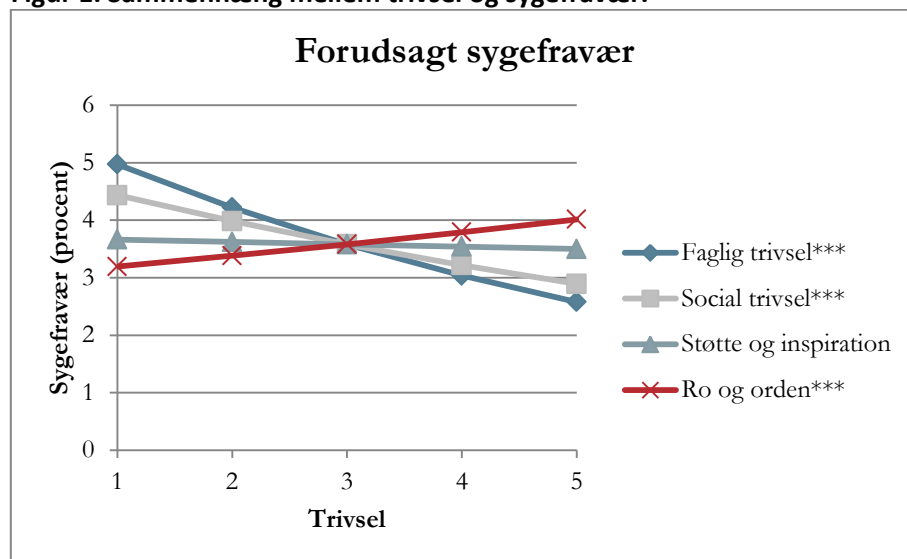
støtte og inspiration i sig selv ikke betyder noget for elevens fravær. Effekten af ro og orden er stadig statistisk signifikant men skifter retning, når der kontrolleres for de øvrige trivselsindikatorer. Det vil sige, at elever der oplever mere ro og orden har højere sygefravær.

Tabel 2. Negativ binomial regression med sygefravær (procent) som afhængig variabel.

	Model 1	Model 2	Model 3	Model 4	Model 5
Faglig trivsel	-0,20***				-0,16***
Social trivsel		-0,16***			-0,11***
Støtte og Inspiration			-0,11***		-0,01
Ro og orden				-0,06***	0,06***
N	249.533	249.835	249.287	249.560	248.517

Note. I alle modeller er der kontrolleret for køn, herkomst og forældrenes højest fuldførte uddannelse. *= $p>0,05$ **= $p>0,01$ ***= $p>0,001$

Effekterne af de fire indikatorer i den samlede model (model 5 i tabel 2) er illustreret i figur 1. Figuren viser de forudsagte fraværprocenter for en dreng med dansk herkomst, hvis forældre har en mellemlang videregående uddannelse. I illustrationen varieres niveauerne af de fire indikatorer for trivsel hver for sig. De øvrige trivselsindikatorer er fastholdt på niveau 3. Figuren viser f.eks., at modellen forudsiger, at en elev med de ovennævnte karakteristika og en trivselsscore på faglig trivsel på 1 (den ringest mulige trivsel) vil have en sygefraværprocent på omkring 5 procent. Det svarer til 10 skoledage ud af et fuldt skoleår. På samme måde vil en elev med de samme karakteristika men med den bedst mulige faglige trivsel (gennemsnit på 5) have omkring 2,5 procents sygefravær, hvilket svarer til 5 skoledage ud af et fuldt skoleår. Som det ses af figur 1, har social trivsel en lignende, men svagere, effekt på sygefravær, imens støtte og inspiration ikke har en selvstændig effekt. For ro og orden ses det, at effekten af denne indikator på sygefravær overraskende nok er positiv. I eksemplet med eleven fra tidligere vil en elev, der har den laveste trivselsscore på indikatoren for ro og orden (gennemsnit på 1) have en fraværprocent på omkring 3 procent (6 skoledage), imens samme elev med en trivselsscore for ro og orden på 5 (højest mulige trivsel) vil have omkring 4 procents sygefravær (8 skoledage).

Figur 1. Sammenhæng mellem trivsel og sygefravær.

Note. Figuren viser den forudsagte sygefraværsprocent for en elev der er dreng, hvis forældre har en mellemlang videregående uddannelse og som har dansk herkomst. De trivselsindikatorer der ikke varierer på er fastholdt på niveauet 3. Figuren er baseret på estimerne fra model 5 i tabel 1. Det vil sige den samlede model, hvor alle indikatorer er inddraget samtidigt. Modellen er kontrolleret for køn, herkomst og forældrenes højeste fuldførte uddannelse.

Elever der har en høj faglig og social trivsel og som oplever støtte og inspiration har mindre ulovligt fravær end elever, der trives ringere

Den gennemsnitlige fraværsprocent for det ulovlige fravær er for alle elever i 4.-9. klasse 0,8 procent. Det svarer til lige under 2 hele skoledage. Tabel 3 viser elevernes gennemsnitlige fraværsprocent for det ulovlige fravær fordelt på fire niveauer af trivsel for henholdsvis faglig trivsel, social trivsel, støtte og inspiration og ro og orden. Som det var tilfældet for sygefraværet ses det af tabel 3, at også fraværsprocenten for det ulovlige fravær er lavest for de elever, der har angivet den bedste mulige trivsel.

Tabel 3. Elevernes gennemsnitlige ulovlige fravær fordelt på elevernes niveauer af trivsel.

Trivsel (1=ringest mulige trivsel og 5=bedst mulige trivsel)	Gennemsnitligt ulovligt fravær (procent)
Faglig trivsel	
1,00-2,00 (N=1871)	2,5
2,01-3,00 (N=25.682)	1,7
3,01-4,00 (N=149.294)	0,9
4,01-5,00 (N=76.866)	0,5
Social trivsel	
1,00-2,00 (N=1.807)	1,9
2,01-3,00 (N=15.656)	1,4
3,01-4,00 (N=87.066)	1,1
4,01-5,00 (N=149.477)	0,7
Støtte og inspiration	
1,00-2,00 (N=12.665)	1,7
2,01-3,00 (N=76.509)	1,1
3,01-4,00 (N=139.457)	0,7
4,01-5,00 (N=24.825)	0,6
Ro og orden	
1,00-2,00 (N=3.115)	1,5
2,01-3,00 (N=39.130)	1,1
3,01-4,00 (N=148.961)	0,9
4,01-5,00 (N=62.516)	0,7

Tabel 4 viser fire modeller, hvor trivselsindikatorerne er inddraget enkeltvis samt en samlet model, hvor de er inddraget samtidig. Som for sygefravær ses det af tabellen, at alle fire indikatorer har negative og statistisk signifikante effekter på det ulovlige fravær (model 1-4). Effekterne bliver en smule mindre i model 5, hvor alle trivselsindikatorer er inddraget samtidig. Det ses, at effekten af ro og orden skifter retning i den samlede model. Det vil sige at elever der oplever mere ro og orden har højere ulovligt fravær.

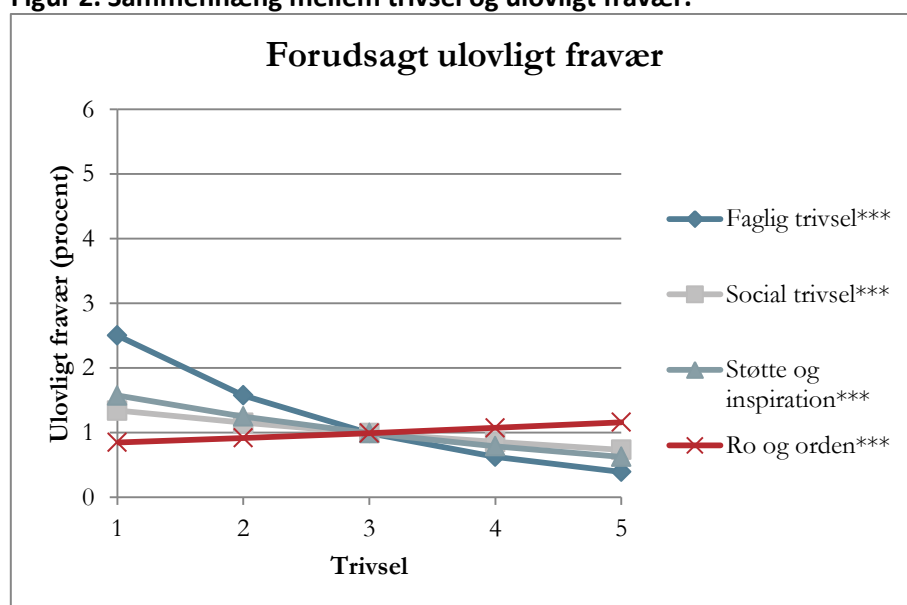
Tabel 4. Negativ binomial regression med ulovligt fravær (procent) som afhængig variabel.

	Model 1	Model 2	Model 3	Model 4	Model 5
Faglig trivsel	-0,64***				-0,46***
Social trivsel		-0,43***			-0,15***
Støtte og Inspiration			-0,47***		-0,23***
Ro og orden				-0,26***	0,08***
N	249.533	249.835	249.287	249.560	248.517

Note. I alle modeller er der kontrolleret for køn, herkomst og forældrenes højeste fuldførte uddannelse. .*=p>0,05 **=p>0,01 ***=p>0,001

Effekterne af de fire indikatorer i den samlede model er illustreret i figur 2. Ligesom ovenfor viser figuren de forudsagte fraværsprocenter for en dreng med dansk herkomst, hvis forældre har en mellemlang videregående uddannelse. De trivselsindikatorer der ikke varierer er fastholdt på niveau 3. Eksempelvis forudsiger modellen, at en elev med disse karakteristika og en faglig trivsel på 1 (ringest mulige trivsel) har omkring 2,5 procents ulovligt fravær (5 skoledage), mens samme elev med en trivselsscore for faglig trivsel på 5 (bedst mulige trivsel) vil have lige under 0,5 procents ulovligt fravær (1 skoledag). Som det ses af figuren, følger effekterne af social trivsel og støtte og inspiration det samme mønster, men de er noget svagere end effekten af faglig trivsel. Ligesom for sygefravær har oplevelse af ro og orden også en lille positiv effekt på det ulovlige fravær. Det vil sige jo mere ro og orden eleven oplever jo højere fravær. Effekten er dog noget svagere når man ser på det ulovlige fravær, idet der kun er 0,3 procentpoints forskel i fraværsprocenten for en elev med den højest og lavest mulige trivsel, hvilket svarer til under en skoledag.

Figur 2. Sammenhæng mellem trivsel og ulovligt fravær.

Note. Figuren viser den forudsagte sygefraværsprocent for en elev der er dreng, hvis forældre har en mellemlang videregående uddannelse og som har dansk herkomst. De trivselsindikatorer der ikke varierer på er fastholdt på niveauet 3. Figuren er baseret på estimerne fra model 5 i tabel 1. Det vil sige den samlede model, hvor alle indikatorer er inddraget samtidigt. Modellen er kontrolleret for køn, herkomst og forældrenes højeste fuldførte uddannelse.

Trivsel har begrænset betydning for elevernes lovlige fravær

Den gennemsnitlige fraværprocent for det lovlige fravær er for alle elever i 4.-9. klasse 1,3 procent. Det svarer til lige over 2 hele skoledage. Tabel 5 viser elevernes gennemsnitlige fraværprocent for det lovlige fravær fordelt på fire niveauer af trivsel for henholdsvis faglig trivsel, social trivsel, støtte og inspiration og ro og orden. Fraværprocenten for det lovlige fravær er næsten ens på tværs af trivselsniveauerne.

Tabel 5. Elevernes gennemsnitlige lovlige fravær fordelt på elevernes niveauer af trivsel.

Trivsel (1=ringest mulige trivsel og 5= bedst mulige trivsel)	Gennemsnitligt lovligt fravær (procent)
Faglig trivsel	
1,00-2,00 (N=1871)	1,8
2,01-3,00 (N=25.682)	1,4
3,01-4,00 (N=149.294)	1,3
4,01-5,00 (N=76.866)	1,3
Social trivsel	
1,00-2,00 (N=1.807)	1,9
2,01-3,00 (N=15.656)	1,5
3,01-4,00 (N=87.066)	1,3
4,01-5,00 (N=149.477)	1,3
Støtte og inspiration	
1,00-2,00 (N=12.665)	1,5
2,01-3,00 (N=76.509)	1,3
3,01-4,00 (N=139.457)	1,3
4,01-5,00 (N=24.825)	1,3
Ro og orden	
1,00-2,00 (N=3.115)	1,5
2,01-3,00 (N=39.130)	1,4
3,01-4,00 (N=148.961)	1,3
4,01-5,00 (N=62.516)	1,3

For det lovlige fravær har trivsel en ret begrænset betydning. Tabel 6 viser fire modeller, hvor de fire trivselsindikatorer er inddraget enkeltvis samt en samlet model, hvor indikatorerne er inddraget samtidig. Det ses, at de fire trivselsindikatorer hver for sig har statistisk signifikante, negative effekter. Effekterne er dog så små, at de ikke har substantiel betydning. Når alle indikatorer inddrages samtidigt er det kun social trivsel der har en statistisk signifikant effekt. Effekten af denne er dog ligeledes meget beskednen, og det kan konkluderes, at trivsel har en meget begrænset betydning for det lovlige fravær.

Tabel 6. Negativ binomial regression med lovligt fravær (procent) som afhængig variabel.

	Model 1	Model 2	Model 3	Model 4	Model 5
Faglig trivsel	0,06***				-0,02
Social trivsel		-0,08***			-0,07***
Støtte og inspiration			-0,05***		-0,01
Ro og orden				-0,03***	0,01
N	249.533	249.835	249.287	249.560	248.517

Note. I alle modeller er der kontrolleret for køn, herkomst og forældrenes højst fuldførte uddannelse. *=p>0,05 **=p>0,01 ***=p>0,001

Elever der ikke har deltaget i trivselsundersøgelsen har højere fravær end elever der har deltaget

Tabel 7 viser den gennemsnitlige fraværsprocent fordelt på elever, der har deltaget i undersøgelsen, og elever der ikke har deltaget. Det ses, at den gennemsnitlige fraværsprocent er højere for gruppen af elever, der ikke har deltaget i trivselsundersøgelsen for alle tre fraværstyper, og at forskellene mellem grupperne er statistisk signifikante. De elever der ikke deltager i trivselsmålingerne er ikke med i dette notats øvrige analyser. Hvis disse elevers trivsel afviger fra de øvrige elevers, kan det betyde, at analyserne enten under- eller overvurderer trivsels effekter på fravær. Tilsvarende er der ca. fem procent af de elever, der har deltaget i trivselsundersøgelsen, hvor der ikke er registreret fraværdata. Disse elever indgår heller ikke i dette notats analyser.

Tabel 7. Gennemsnitlig fraværsprocent for elever der henholdsvis har og ikke har besvaret trivselsundersøgelsen.

	Sygefravær (procent)	Lovligt fravær (procent)	Ulovligt fravær (procent)	Fravær i alt (procent)
Elever der har svaret på trivselsundersøgelsen (N=256.311)	3,0	1,3	0,9	5,2
Elever der ikke har svaret på trivselsundersøgelsen (N=56.355)	4,5	1,8	2,6	8,9
Forskel (procentpoint)	1,5***	0,5***	1,7***	3,7***

Note: Forskel i gennemsnit er testet med en t-test. *=p>0,05 **=p>0,01 ***=p>0,001.

Bilag 1. Metode og data

Til alle modeller er der brugt negativ binomial regression. Formlen for denne model er:

$$\text{Log}(\mu) = a + Bx$$

hvor μ er middelværdien i den negative binomial fordeling.

Den afhængige variabel, fraværsprocenten, er en countvariabel, der har en række egenskaber, som gør den uegnet til en almindelig lineær regression. Derfor er det nødvendigt at bruge en model, der kan håndtere denne slags data. Da gennemsnittet på den afhængige variabel er større end variansen (overdispersion), er en negativ binomial regression det bedste valg af model. Analyserne er foretaget med SAS Proc Genmod.

Koefficienterne fra en negativ binomial regression kan ikke umiddelbart fortolkes som koefficienter fra en lineær regression. Et eksempel kan illustrere, hvordan koefficienterne kan fortolkes. I tabel 2 model 1 ses det, at koefficienten for faglig trivsel er -0,20, og at koefficienten er statistisk signifikant. Dette betyder, populært sagt, at når den faglige trivsel stiger med en enhed, så falder den logaritmiske værdi til den forventede sygefraværsprocent med 0,20. Dette svarer til et fald i fraværsprocenten på 0,70, hvilket kan omregnes til lidt mere end en skoledag. For at lette fortolkningen er der, for hver model, udregnet forudsagte værdier for fraværsprocenten for en specifik respondent.

I alle modeller er der anvendt klyngerobuste standardfejl, hvor de enkelte institutioner er brugt som klynger. Dette er for at tage højde for, at der muligvis er mindre variation i elevernes svar indenfor en institution end mellem institutionerne.

Data er som beskrevet fra trivselsundersøgelsen i 2015 samt indberetninger om fravær fra skolerne fra 2015. I analyserne indgår elever fra folkeskolens 4.-9. klasser. Elever hvor der er registreret under 100 aktive dage på den skole, hvor de har besvaret trivselsundersøgelsen er ikke med i analysen.